

tv, jf. den nuværende § 30. Baggrunden var et ønske om at opnå en lettelse i administrationen af rettigheder i forbindelse med masseudnyttelse af værker.

Siden 1961 er der kommet flere nye aftalelicensbestemmelser i ophavsretsloven, fx bestemmelsen i den nuværende lovs § 13 om fotokopiering i undervisningsvirksomhed, § 14 om fotokopiering til intern brug i erhvervsvirksomheder m.v. og § 35 om kabelviderspredning af radio- og tv-udsendelser.

I takt med den samfundsmæssige og teknologiske udvikling opstår der løbende ønsker fra diverse brugere om indførelse af nye aftalelicenser i loven. Eksempelvis er der fremsat ønske om nye aftalelicenser for indskanning af bogforsider på bl.a. biblioteker og indskanning af trykte tidsskrifter i medicinalindustrien. Sådanne udnyttelser af ophavsretligt beskyttet materiale kan ikke rummes inden for lovens eksisterende undtagelser og aftalelicensbestemmelser.

Behovet for en reform af aftalelicenssystemet er blevet yderligere aktualiseret af et politisk ønske om at digitalisere og formidle kulturarven. I 2006 nedsatte Kulturministeriet som opfølgning på medieaftalen for 2007-2010 en arbejdsgruppe om digitalisering af kulturarven, som bl.a. skulle komme med forslag til bevaring, formidling og tilgængeliggørelse af kulturarven. I tilknytning til arbejdsgruppen nedsatte Kulturministeriet en undergruppe, som havde til formål at kortlægge de ophavsretlige problemstillinger og fremkomme med mulige løsningsforslag. Undergruppen var sammensat af repræsentanter for rettighedshaverne og kulturinstitutionerne. I april 2007 afgav den ophavsretlige undergruppe sin rapport.

Det fremgår af rapporten, at gruppen anser aftalelicensen som en løsning på de ophavsretlige udfordringer med klarering af rettigheder i forbindelse med digital formidling af kulturarven. Det drejer sig bl.a. om udvidelse af eksisterende aftalelicenser om genanvendelse af DR's, TV 2/DANMARK A/S' og de regionale TV 2-virksomheders arkivproduktioner og online-distribution af bibliotekernes samlinger, om nye aftalelicenser på begrænsede områder og om nye aftalelicenser på større områder (fx udnyttelse af »orphan works« (forældreløse værker) i bibliotekssamlinger og materialer med et stort antal rettighedshavere i bl.a. museers samlinger).

I rapporten (side 53 ff.) stiller undergruppen en række konkrete forslag til ændring af aftalelicenssystemet:

– »De nuværende aftalelicensbestemmelser opretholdes. Det har den fordel for såvel brugerne som rettighedshaverne, at lovgiver direkte har peget på be-

stemte områder, hvor det er af samfundsmæssig stor betydning at klarere rettigheder ved kollektive aftaler med aftalelicensvirkning. Der gælder ikke mindst på kulturarvsområdet, fx bestemmelsen i § 30 a om DR's og TV 2's arkivproduktioner, som efter gruppens opfattelse bør udvides til at dække mere materiale. Enkelte specifikke aftalelicenser, som konkret findes overflødige, kan dog ophæves. Forlæggerforeningen og Danske Dagblades Forening så helst, at de specifikke aftalelicenser på tekstområdet ophæves i forbindelse med indførelse af en generel aftalelicens.

- Samtidig gennemføres en ny generel aftalelicenshjemmel, som gør det muligt for en bruger og en repræsentativ rettighedshaverorganisation at indgå en kollektiv aftale med aftalelicensvirkning. Der kan være tale om aftalelicenser uden for de områder, der i dag dækkes af de specifikke aftalelicenser. Fx kan man forestille sig nye aftalelicenser om orphan works. Der kan endvidere være tale om aftalelicenser, der går videre end de gældende specifikke aftalelicenser (fx om onlineadgang til materiale i biblioteker, jf. lovens § 16 b). Den generelle aftalelicenshjemmel forventes udmøntet i en række forskellige aftaler om forskellige former for værksudnyttelse, ikke i form af én samlet aftalelicensaftale; det skyldes bl.a. hensyn til overskuelighed og til, at der er forskellige grupper af rettighedshavere og brugere (fx kommercielle og ikke-kommercielle) involveret i de forskellige typer af udnyttelser. Det bliver op til parterne at definere aftalens og aftalelicensens rækkevidde, eksempelvis kan det vedrørende bøger og tidsskrifter aftales, at aftalen gælder for både forfattere og forlag, mens aftalelicensvirkningen alene vedrører forfattere.
- Udenforstående rettighedshavere skal have mulighed for at nedlægge individuelt forbud mod at blive omfattet af aftalelicens i henhold til den nye generelle aftalelicenshjemmel. Derimod opretholdes de gældende regler om forbud i forhold til de specifikke aftalelicenser, der videreføres. Det betyder eksempelvis, at der fortsat er mulighed for individuelt forbud i henhold til §§ 30 og 30 a, mens denne mulighed fortsat ikke vil eksistere i henhold til §§ 13 og 14. Forbudsretten er af særlig betydning i de tilfælde, hvor udnyttelsen er af særligt indgribende karakter, fx ved on demand-brug på internettet. En rettighedshaver vil kunne nedlægge forbud enten for enkelte af sine værker eller alle sine værker en bloc. Forbuddet skal kunne nedlægges både over for brugeren og rettighedshaverorganisationen.